

SÆRUTSKRIFT

Arkivsak: 13/900

SAMLET SAKSFREMSTILLING - HØRING - SØKNAD OM KONSESJON FOR UTBYGGING AV FOLLA KRAFTVERK

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
57/14	Forvaltningsstyret	25.06.2014

Vedlegg:

Søknad om konsesjon for utbygging av Folla kraftverk
Miljøvurdering for Folla kraftverk

Melding om vedtak sendes til:

Norges vassdrags - og energidirektorat, Postboks 5091, 0301 OSLO
Erik Mortenson, 2582 Grimsbu
Odd Johan Olberg, odolberg@bbnett.no

Andre dokumenter i saken:

1. HØRINGSBREV - 6 SMÅKRAFTSAKER NORD I HEDMARK FYLKE, datert 22.04.2014
2. OPPSTART AV BEHANDLING AV SMÅKRAFTSØKNADER NORD I HEDMARK FYLKE, datert 22.11.2013

Saksopplysninger:

NVE har mottatt 6 småkraftsøknader nord i Hedmark som skal behandles samtidig. En av de 6 sakene er søknad om konsesjon på Folla kraftverk fra Erik Mortenson og Einar Wangen. Høringsfrist er 20. juni 2014. For Folldal kommune er det den ene saken som gjelder utbygging i Folla innenfor Folldal kommune som er aktuell for høringsuttalelse. Videre i denne saken er det derfor dette ene prosjektet som blir omtalt og vurdert.

Mortenson og Wangen har i følge søknaden alle rettigheter til fall og grunn for anlegging av kraftverket, og fallrettighetene fordeler seg med cirka 83% på Mortenson og cirka 17% på Wangen. Planene inneholder en betongdemning over Folla i lengde cirka 150 meter med en høyde på inntil 15 meter, plassert cirka 850 meter oppstrøms kommunegrensa mot Alvdal. Vannspeilet i inntaksdammen blir på et sted mellom mellom kote 573 og kote 575, avhengig av detaljer i planene. Kraftstasjonen skal ligge på kote 557.

Søknaden presenterer ulike alternativer for plassering av selve kraftverket. Enten plasseres kraftverket ved nordre bredd av Folla relativt nær demningen eller eventuelt inntil 300 meter nedstrøms demningen. Fra inntaksdammen ledes vannet i et rør med diameter 3 meter ned til kraftstasjonen og videre i et utløpsrør tilbake ut i elva. Rørgata graves ned og dekkes til på

hele strekningen. For tilkomst til kraftstasjonen søkes det om bygging av 270 meter ny vei fra den gamle hovedveien i Folldal. Eksisterende skogsbilveier vil også bli tatt i bruk i i anleggsarbeidet.

Kraftverket planlegges med følgende nøkkeldata:

Brutto fallhøyde	14,5 meter
Slukeevne	Maksimalt 25m ³ /sekund, som er cirka 1,5 ganger middelvannføringa i Folla
Årlig produksjon (middel sommer	11,5 GWh (herav 3,5 GWh vinter oktober - april og 8 GWh mai – september)
Utbyggingskostnad	45,4 million kroner
Utbyggingspris	3,98 kr/kWh

Oppdemt volum med vann vil bli cirka 0,315 million m³. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring på cirka 1,3 km elvestrekning. Det er planlagt å slippe en minstevannføring på 0,6m³/s i perioden 16.4 - 15.8 og på 0,4 m³/s 16.8 - 1.10 i forbindelse med opp- og nedvandring av fisk. Til sammenligning er 5-persentilen i Folla (den vannføringa som oppnås 95% av alle dager i et år) 2,2 m³/s. Det er ikke planlagt slipp av minstevannføring resten av året. Søknaden beskriver en intensjon om at det skal planlegges og bygges en fisketrapp for vandrende fisk, men uten at detaljene her er avklart.

I følge konsesjonssøknaden forventes prosjektet å sysselsette 12-15 årsverk i anleggsfasen med gjennomføring av prosjektert investering på cirka 45 million kroner, og 0,4 årsverk permanent i driftsfasen.

Sammenstilling av miljøkonsekvenser utredet i konsesjonssøknaden er som følger:

Fagtema	Verdi	Konsekvens
Biologisk mangfold og verneinteresser	Viktig	Med fungerende fisketrapp liten til middels negativ konsekvens, uten fungerende fisketrapp middels til stor negativ konsekvens
Landskap	Middels	Liten til middels negativ konsekvens
Kulturminner og kulturmiljø	Liten	Ubetydelig konsekvens
Jord- og skogressurser	Liten	Liten positiv
Ferskvannsressurser	Liten	Ubetydelig til liten negativ
Fisk	Middels	Liten til middels negativ
Kulturminner	Middels til stor	Middels negativ
Brukerinteresser/friluftsliv	Middels	Med fungerende fisketrapp liten til middels, uten fungerende fisketrapp middels negativ konsekvens.
Samfunn		Liten positiv

Biologisk mangfold og verneinteresser

Prioritert naturtype elveør (E04) er registrert rett nedstrøms planlagt dam. Lokaliteten er verdsatt som viktig (B). Blant annet er registrert busken Klåved som står på rødlista som «nær truet». Dammen vil kunne bryte sedimentasjons og strømningsprosessene som er grunnlag for registrerte naturtyper. Det er også registrert to viktige lokaliteter for fisk i kraftverkets

influensområde, den ene er gyte og oppvekstområde for ørret og harr rett nedstrøms damstedet og den andre er selve vandringsveien for ørret og harr forbi utbyggingsstedet.

Landskap

En 15 meter høy og 150 meter lang dam i Folla vil være synlig som et betydelig inngrep for den som ferdes langs elva. Området har fra før ikke slike dominerende konstruksjoner. Prosjektet vil påvirke landskapsbildet lokalt langs elveløpet. Topografien vil medføre at dammen ikke blir synlig fra riksveien, men den vil muligens kunne være synlig fra fjelltopper.

Kulturminner og kulturmiljø

Det er ikke registrert automatisk fredete kulturminner eller SEFRAK bygninger i prosjektets influensområde.

Jord- og skogressurser

Områdets verdi med jord- og skogressurser er totalt sett liten. Dyrka mark er ikke berørt. Litt skog av lav og middels bonitet vil forsvinne, men arealet er begrenset. For tiltakshaver vil utbygging generere inntekter, noe som vil styrke det samlede driftsgrunnlaget for jord- og skogbruk på eiendommen.

Ferskvannsressurser

Det er ingen vannuttak i utbyggingsområdet til drikkevann eller vanning.

Brukerinteresser/friluftsliv

Folla har i dette området forekomst av ørret, harr, steinsmett/steinulke og lake. Av disse er det ørret og harr som er etterspurt for fiskeing, mens steinsmetten trolig er en viktig byttefisk for ørret.

Tiltaksområdet ligger inne i en populær fiskestrekning, men det er ikke fiskekortsalg i selve tiltaksområdet. Selve dammen vil kunne gi gode overvintringsmuligheter for fisk, men vandringsveiene for ørret og harr vil i utgangspunktet bli brutt av en 15 meter høy demning. Den endelige konsekvensen avhenger av i hvilken grad en fisketrapp vil kunne gi mulighet for opprettholdelse av fiskens vandringer.

Folla er oppgitt å være ei populær padle elv. Tiltaket ligger innenfor en strekning som i følge Norges padleforbund er den mest benyttede strekningen i Folla. En dam på 15 meter medfører at padlerne må bryte opp turen ned elva og ta seg forbi den nye sperringa på land. Dette vil også kunne redusere padlernes estetiske opplevelse.

Samfunn

Kraftverket vil gi inntekter til to grunneiere og dermed styrke næringsgrunnlaget og bosetting. Kraftverket vil også gi inntekter til kommunen med eiendomsskatt for verker og bruk. Omfanget av eiendomsskatten vil først bli avklart dersom utbygging blir gjennomført, og anlegget deretter blir taksert. Et småkraftverk utbygd etter vannressursloven vil ikke gi kommunen inntekt fra konsesjonskraft og når det er under 40 GWh ikke konsesjonsavgifter til kraftfond.

Relevant for denne saken bør være søknaden om konsesjon på utbygging av Sålåpinnklemma kraftverk i Folla, 4-5 km oppstrøms kraftverket det nå søkes konsesjon på. Sålåpinnklemma hadde 5 grunneiere som interessenter. Sålåpinnklemma hadde en beregnet produksjon på 16,4 GWh, og med forutsetning om en minstevannsføring på 0,5m³/s året igjennom. Follidal

kommune v/forvaltningsstyret tilrådte enstemmig at konsesjon for utbygging ble innvilga, men med forutsetning at vilkår for minstevannsføring og lokkeflommer ble utformet slik at vandringsen av ørret og harr gjennom området ikke ble begrenset (sak 05/663, vedtatt i forvaltningsstyret 06.11.2006). Konsesjon ble likevel avslått av NVE, vedtaket ble påklagd av utbyggerne, og Olje- og Energidepartementet konkluderte i februar 2012 med ikke å ta klagen til følge. Departementet opprettholdt etter en samlet vurdering avslaget på konsesjon for utbygging.

Rådmannens saksvurdering

NVE ønsker begrunnede synspunkter på om planene bør gjennomføres og eventuelt forslag på alternativer. Kommunen bes informere om kjente almenne interesser som landskap, friluftsliv, fisk og vilt blir berørt av tiltaket. NVE ønsker forslag til vilkår eller avbøtende tiltak. NVE forventer at kommunen omtaler forhold knytta til kommuneplana og andre kommunale planer.

Området aktuelt for utbygging er «LNF areal for nødvendige tiltak for landbruk og gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag». Utbyggingsområdet ligger bare 150 meter sør for gardstunet på landbrukseiendommen Einabu gnr 47 bnr 1 mfl, og tunet til Wangen gnr 47 bnr 5 ligger rett ved planlagt dam. Utbyggingsområdet ligger innenfor det man bør kunne betrakte som gardstunas «naturlige ekspansjonssone». Rent formelt er et elvekraftverk der formålet er salg av energi ikke i tråd med LNF formålet. Hadde kraftverket vært underlagt behandling etter plan- og bygningsloven ville det vært en dispensasjonssak. På den annen side vil utbygging styrke driftsgrunnlaget på landbrukseiendommene, og planformålet bør neppe være til hinder for utbygging.

En inntaksdam med inntil 13-14 meters dybde vil i utgangspunktet kunne bli et område for overvintring av fisk. Det som ikke drøftes i konsesjonssøknaden er sedimentering av masser i et slikt basseng. Dersom dammen tappes utelukkende fra toppen av damkrona antas at masser som transporteres med elva vil sedimentere og at inntaksdammen vil bli fylt opp med sediment etter hvert. Dette kan eventuelt motvirkes ved at det er mulighet for noe tapping fra bunnen av demningen.

Ørret og harr vandrer i Folla. En betongdemning av høyde 15 meter vil uten tilretteleggende tiltak ikke være mulig å passere for fisken oppover elva, selv om noe fisk muligens vil kunne slippe seg ned andre veien. En fisketrapp vil i teorien kunne avbøte noe av ulempene. Effekten av en fisketrapp er likevel usikker. Ørret og harr vandrer i mellom ulike leveområder som er mest optimale i ulike deler av livssyklus eller årstid. Vandring kan skje til gyteområder men kan også skje til områder av elva mest gunstig for næringsopptak til ulike tider av året. Slike fiskevandring er sårbare. Dersom det oppstår nøling eller forsinkelser ved passasje av et hinder vil fordelene med for eksempel næringsvandring kunne forsvinne, og et vandringsmønster vil da kunne opphøre. Det er ingen automatikk i at en fisketrapp er nok til å opprettholde vandring i samme omfang som før utbygging. Som søknaden beskriver er enkelte fisketrapper dårlig fungerende mens andre fisketrapper i større grad opprettholder fiskens vandring. Det foreligger risiko for at elva blir delt og at fiskebestandene oppstrøms og nedstrøms hinderet blir adskilte. En betongdemning med høyde 15 meter er en vesentlig ulempe i forhold til opprettholdelse av fiskens vandringsmønster, som blir et absolutt hinder uten fisketrapp, og med noe mere usikker effekt dersom det bygges fisketrapp.

Folla er preget av utslippene av kobber, sink og jern fra gruveområdet ved Folldal sentrum. For høy konsentrasjon av kobber medfører at Folla er fisketom mellom Folldal sentrum og

Grimsas utløp i Folla. Videre nedover blir kobberforurensningen såpass fortynnet av vannmassene som Grimsa tilfører, til at det er gode bestander av ørret og harr. Det er Handels- og Næringsdepartementet som gjennom sitt fagdirektorat DirMin har pålegg om utføring av tiltak for å redusere forurensningen. Som kjent har det tatt tid å få til reduksjoner i utslipp av tungmetaller fra Folldal sentrum. Man må likevel forvente at tiltak etter hvert vil bli iverksatt. Dette vil gi et bedre vannmiljø i hele vannstrekningen i Folla nedstrøms Folldal sentrum, og man må derfor forvente at fisket i Folla har et potensiale for å kunne bli ennå mere attraktivt om noen år.

Området er brukt for padling med kajakk. Fra toppen av Moskaret og nedover mot Alvdal er det strykpartier som er attraktive for elvepadling. Prosjektområdet ligger innenfor denne strekningen. En 15 meter høy demning innebærer at padlerne må bære kajakken forbi, noe som vil redusere attraktiviteten på padlestrekningen.

Grunneiersammenslutningene i Folldal utarbeidet i 2003 en plan for utbygging av småskala vannkraft i Folldal. I alt 30 fall ble grovkartlagt i forhold til blant annet utbyggingsmuligheter, nedbørsfelt, energipotensiale og lønnsomhet. Plana hadde også en egen miljøvurdering. Omsøkt prosjekt er ikke med i denne plana. Planarbeidet den gangen hadde hovedfokus på sidevassdraga til Folla, Atna og Grimsa, og fallet som nå søkes utbygd var aldri inne i vurderingene rundt dette planarbeidet. Av de 30 falla som ble grovkartlagt i 2003 var det drøyt 10 som hadde tilstrekkelig lønnsomhet til at utbygging var aktuelt. Folldal er generelt ganske flatt og nedbørsfattig, og har ikke samme potensiale for småskala vannkraft som Vestlandet. Så langt har ingen utbygginger av småkraft i Folldal blitt realisert. To utbyggingsprosjekt har stoppet underveis grunnet i det ene tilfellet avslag på konsesjon (Sålåpinnklemma i Folla) og i det andre tilfellet kvartærgeologisk verneområde som satt begrensning på plassering av inntaksdam og fallmuligheten (Kakella) og dermed gjorde prosjektet mindre lønnsomt.

Seinere har kommunestyret i Folldal i mars 2011 vedtatt Handlingsplan for landbruket i Folldal 2010 – 2014. Tiltak 4.4.1 går på å veilede og støtte opp om private initiativ for etablering av næringsvirksomhet innenfor salg av energi, herunder småskala vannkraft, vindkraft, flis, biogass, ved etc. Dette innebærer at kommunen har tatt en positiv grunnholdning til utbygging av småskala vannkraft prosjekter, men innebærer selvsagt ikke at kommunen har forpliktet seg til å gå for ethvert utbyggingsprosjekt.

Konklusjon:

Fordeler med omsøkt prosjekt er produksjon av fornybar og klimanøytral elektrisk energi, økt inntektsgrunnlag på de to landbrukseiendommene som står for utbygging og noe økt eiendomsskatt til kommunen. Utbygging vil også øke lokal aktivitet i anleggsfasen og gi inntektsmuligheter til foretak i regionen. I Handlingsplan for landbruket 2010 – 2014 har Folldal kommune som et eget tiltak å stimulere til økte inntekter til gardene med salg av energi fra bioenergi, vind og vannkraft. Slike utbygginger skal derfor være et satsingsområde i Folldal.

De største ulempene med prosjektet er betongdammen på 15 meters høyde og et kraftverk som gir redusert vannføring. Det foreslås en utbygging uten minstevannsføring deler av året. Dette vil gi negative effekter for vandring av ørret og harr i vassdraget. Dette vil også gi negativ innvirkning på Folla som padleelv. Begge deler vil i noe grad kunne gi negativ effekt for Folldal som reiselivsdestinasjon. Det bør også nevnes at grunneiersammenslutninger i

henholdsvis Alvdal og Folldal har fiskekortsalg både nedstrøms og oppstrøms planlagt kraftverk. Et opphør eller en reduksjon i vandring av fisk vil kunne påvirke ressursgrunnlaget for grunneiere nedstrøms og oppstrøms planlagt utbygging.

Folldal kommune har tidligere tilrådd utbygging av Sålåpinnklemma kraftverk i Folla. Dette kraftverket skulle ha en årlig produksjon på 16 GWh og prosjektet forutsatte en minstevannsføring på 0,5 m³/sekund gjennom hele året. Dette prosjektet hadde en vesentlig mindre inntaksdam med utløp på ene sida og derigjennom antakeligvis bedre prognoser for opprettholdelse av fiskevandring. Prosjektet ble likevel stoppa ved at NVE av slo søknad om konsesjon. Folla kraftverk vurderes å være et mere omfattende inngrep med større ulemper enn Sålåpinnklemma. En 15 meter høy betongdemning vil være et større hinder for vandring av fisk. I vinterhalvåret forutsettes at det ikke er minstevannsføring. Det er foreslått en fisketrapp men uten at utforming av denne er konkretisert ytterligere i søknaden. En betongdemning av 15 meters høyde vil medføre at padlere må gå på land for å passere hinderet, mens det for Sålåpinnklemma var forutsatt at padlerne kunne svinge seg forbi. Folla kraftverk har mindre fall enn planene for Sålåpinnklemma og har derfor et produksjonspotensiale som er 5 GWh mindre, selv uten minstevannsføring i vinterhalvåret.

Det er beklagelig at ingen av de småkraft prosjektene i Folldal som ble synliggjort i Plan for småskala vannkraft fra 2003 har blitt utbygd. En forutsetning for å få til utbygginger er at kommunen er positiv. Tidligere initiativ har strandet på avslag på konsesjon fra NVE og fylkesmannens forvaltning av verneforskrifter etter naturvernloven. At planene har blitt tilrådd fra kommunen har dessverre ikke blitt tillagt tilstrekkelig vekt. Utbygging av Folla kraftverk etter de planer som skisseres i konsesjonssøknaden har etter rådmannens vurdering noen betydelige ulemper. Spørsmålet er om de avbøtende tiltak som foreslås er tilstrekkelige. Tilrådinga er derfor at Folldal kommune i prinsippet støtter at det innvilges konsesjon for en utbygging, men at de tekniske løsninger og avbøtende tiltak i så fall tilrådes endret en del:

-Det anbefales en minstevannsføring på 0,5m³/sekund på helårsbasis, både for å øke sannsynligheten for vandring av fisk og lette tilgjengeligheten for padlere. Videre bør elveløpet der det blir redusert vannføring bearbejdes noe etter behov, slik at den gjenværende vannstrømmen samles og gir en markert vandringsvei for fisk og en vannstrøm av slik dybde at padling er mulig.

-Det anbefales at det ikke bygges en betongdemning på 15 meters høyde, men i stedet en mindre inntaksdam der fallet som skal utnyttes begynner. Inntaksrøret til kraftverket blir i så fall lengre. Men det bør da bli mindre komplisert med å få til passering av fisk.

Rådmannen er inneforstått med at disse betingelsene vil kunne påvirke økonomien i prosjektet. På den annen side er Folla ei elv med svært mange grunneiere både oppstrøms og nedstrøms utbyggingsområdet, og både vandrende fiskestammer og elva som friluftsområde er derfor verdier som berører langt flere enn de to eiendommene som står som utbyggere. Det bør være rimelig at Folla kraftverk gis de samme betingelsene på minstevannsføring og hensyn til fiskevandring som den konsesjonssøknaden fra Sålåpinnklemma kraftverk som Folldal kommune tidligere har tilrådd innvilget.

Innstilling:

Forvaltningsstyret tilrådes å gjøre følgende vedtak:

Det gis følgende høringsuttalelse på søknad om konsesjon på Folla kraftverk:

1. Folldal kommune stiller seg i utgangspunktet positiv til en utbygging av elvekraftverk på den omsøkte elvestrekningen.
2. Av hensyn til fiskevandring av ørret og harr i Folla, samt padling etter elvestrekningen, bør settes vilkår om en minstevannsføring på 0,5m³/sekund på helsårsbasis. Videre bør settes vilkår om at elveløpet som får redusert vannføring bør bearbeides noe, slik at gjenværende vannstrøm samles og konsentreres både som vandringsvei for fisk og vannvei med tilstrekkelig dybde til at padling er mulig.
3. Det frarådes bygging av en 15 meter høy betongdemning. I stedet bør det bygges en mindre inntaksdam der fallet som skal utnyttes begynner, gjerne med utløp av minstevannsføringa på ene sida slik at både fisken og elvepadlere kan passere.

Behandling i Forvaltningsstyret 25.06.2014:

Kolbjørn Kjøllmoen (SP) fremmet følgende endringsforslag:

Det gis følgende høringsuttalelse på søknad om konsesjon på Folla kraftverk:

1. Folldal kommune stiller seg i utgangspunktet positiv til en utbygging av elvekraftverk på den omsøkte elvestrekningen.
2. Folldal kommune tilrår at det gis konsesjon for utbygging av Folla kraftverk etter alternativ 1 med de endringer som framgår av pkt. 3.
3. Av hensyn til fiskevandring av ørret og harr i Folla, samt padling etter elvestrekningen, bør settes vilkår om en minstevannsføring på 0,5m³/sekund på helårsbasis. Videre bør settes vilkår om at elveløpet som får redusert vannføring bør bearbeides noe, slik at gjenværende vannstrøm samles og konsentreres både som vandringsvei for fisk og vannvei med tilstrekkelig dybde til at padling er mulig.

Jo Alexander Breiby (SV) fremmet følgende endringsforslag:

Kommunen mener at et kraftverk i en slik skala ikke har stor nok samfunnsnyttig effekt. I tillegg vil forringingen av natur, fiske og turisme være større enn nytten av et småskala kraftverk.

Folldal kommune vil allikevel takke for initiativet, og påpeke at det er viktig at ting blir prøvd og vurdert på en demokratisk måte.

Folla kraftlag bes også å utrede i en eventuell ny søknad, at det konsekvensutredes jf pkt 3 i forslag til vedtak i sak 57/14.

Hvis det allikevel gis konsesjon tilrår Folldal kommune at det frarådes bygging av en 15 meter høy betongdemning. I stedet bør det bygges en mindre inntaksdam der fallet som skal utnyttes begynner, gjerne med utløp av minstevannsføringa på ene sida slik at både fisken og elvepadlere kan passere.

Det ble stemt over rådmannens innstilling og endringsforslagene:

Rådmannens innstilling fikk 0 stemmer

Endringsforslaget fra Kolbjørn Kjøllmoen fikk 6 stemmer

Endringsforslaget fra Jo A. Breiby fikk 1 stemme.

Kolbjørn Kjøllmoens endringsforslag ble dermed vedtatt.

Vedtak i Forvaltningsstyret 25.06.2014:

1. Folldal kommune stiller seg i utgangspunktet positiv til en utbygging av elvekraftverk på den omsøkte elvestrekningen.
2. Folldal kommune tilrår at det gis konsesjon for utbygging av Folla kraftverk etter alternativ 1 med de endringer som framgår av pkt. 3.

Av hensyn til fiskevandring av ørret og harr i Folla, samt padling etter elvestrekningen, bør settes vilkår om en minstevannføring på 0,5m³/sekund på helårsbasis. Videre bør settes vilkår om at elveløpet som får redusert vannføring bør bearbeides noe, slik at gjenværende vannstrøm samles og konsentreres både som vandringsvei for fisk og vannvei med tilstrekkelig dybde til at padling er mulig.